

Asia: VN/12625/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö on lausuntopalvelussa pyytänyt lausuntoa hallituksen esitykseksi ydinenergialaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Energiavirasto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Energiavirasto katsoo, että ehdotetut muutokset Energiaviraston ja Säteilyturvakeskuksen väliseen kyberturvallisuuslain mukaiseen valvontatoimivallanjakoon ovat perusteltuja. Energiavirasto kannattaa päällekkäisten valvontavastuiden välttämistä ja valvontatehtävien osoittamista niille viranomaisille, joilla on muitakin samaa aihepiiriä koskevia valvontavastuita. Virasto katsoo hallituksen esitysluonnoksen mukaisesti, että yhteistyötä virastojen välillä on kuitenkin tarpeen pitää yllä. Näin erityisesti, kun valvottava toimija harjoittaa useampaa kyberturvallisuuslain liitteen mukaista toimintaa.

Energiavirasto kiinnittää kuitenkin ministeriön huomiota, että kansallisesta lainsäädännöstä ja EU-oikeudesta on tulossa ja tullut muitakin energia-alan yritysten riskienhallinnan ja kyberturvallisuuden velvoitteita, joiden osalta virastojen välistä toimivallanjakoa olisi syytä arvioida. Ensinnäkin kyberturvallisuusverkkosäätö (komission delegoitu asetukset (EU) 2024/1366, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/943 täydentämisestä vahvistamalla verkkosäätö rajat ylittävien sähkönsiirtojen kyberturvanäkökohtia koskevista toimialakohtaisista säännöistä) piiriin tulevat kuulumaan tietyt kriteerit täyttävät sähköalan yritykset, mukaan lukien sähkön tuotantoa harjoittavat toimijat. Energiavirasto katsoo, että kyberturvallisuusverkkosäätö kansallisessa toimeenpanossa tulisi vastaavalla tavalla ottaa huomioon nyt käsillä olevassa hallituksen esityksen luonnoksessa ehdotettu toimivallanjako.

Toisekseen Energiavirasto kiinnittää huomioita heinäkuussa 2025 voimaan tulleeseen CER-lakiin (laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta 310/2025) ja sen myötä tunnistettavien kriittisten toimijoiden valvonnan viranomaistoimivallanjakoon. Energiatoimiala mukaan lukien muun muassa sähköntuotanto kuuluu CER-lain soveltamisalaan. Lain 10 §:n mukaiset edellytykset täyttävät kriittiset toimijat määritetään viimeistään heinäkuussa 2026.

CER-laki edellyttää, että kriittiseksi määritetyt toimijat suorittavat riskiarvioinnin, varmistavat häiriösietokykynsä sekä laativat häiriönsietokykyä koskevan suunnitelman. Lisäksi toimijoiden on ilmoitettava merkittävistä poikkeamista viranomaisille. CER-lain 14.2 §:n mukaan kriittisen toimijan riskiarvioinnissa on otettava huomioon kaikki sellaiset merkitykselliset luonnon ja ihmisen aiheuttamat riskit, jotka voivat johtaa poikkeamaan. Tällöin otetaan huomioon toimialojen tai rajat ylittävät riskit, onnettomuudet, luonnonkatastrofit, kansanterveydelliset hätätilanteet, hybridiuhat ja muut uhat sekä muut toimivaltaisen ministeriön määrittämät uhat. Ehdotetun ydinenergiain yksityiskohtaisten perustelujen (sivu 130-131) mukaan valmiusjärjestelyillä varaudutaan ydinlaitoksen valmiustilanteeseen eli ydinlaitoksen onnettomuuteen tai muuhun tapahtumaan, jossa laitoksen turvallisuus heikkenee tai uhkaa heiketä tai joka edellyttää toimintavalmiuden tehostamista laitoksen turvallisuuden varmistamiseksi, sekä toteutetaan tarvittavat toimenpiteet tilanteen hallitsemiseksi ja haitallisten vaikutusten estämiseksi tai rajoittamiseksi. Tällaisia turvallisuutta heikentäviä tapahtumia voivat olla esim. myrsky tai muu luonnonilmiön taikka ulkopuolisen tunkeutuminen laitosalueelle.

Energiavirasto katsoo, että CER-lain mukaiset velvoitteet ovat osin päällekkäisiä ydinenergiain velvoitteiden kanssa. Energiavirasto pitää perusteltuna, että myös CER-lain osalta viranomaistoimivallanjako (19 §) muutettaisiin ehdotettua kyberturvallisuuslakia vastaavasti vähintään niin, että Säteilyturvakeskus valvoisi yhteisöä taikka sen toiminnallista osaa, joka on määritetty kriittiseksi toimijaksi lain 10 §:n nojalla, siltä osin, kun sen harjoittamaa toimintoa toteuttaa ydinenergiailaissa tarkoitettu ydinlaitos.

Lopuksi Energiavirasto kiinnittää huomiota, että Energiavirastoa on ehdotettu tekoälyasetuksen (EU) 2024/1689 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja liitteen III mukaisia suuririskisiä tekoälyjärjestelmiä valvovaksi markkinavalvontaviranomaiseksi kriittisen infrastruktuurin osalta, jos tekoälyjärjestelmä on tarkoitettu käytettäväksi turvakomponenttina lämmitys- tai sähköhuollon hallinnassa ja toiminnassa taikka kaasuhuollon hallinnassa ja toiminnassa jakeluverkonhaltijoiden ja siirtoverkonhaltijoiden osalta (Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi HE 46/2025 vp.). Energiavirasto on katsonut lainvalmistelun yhteydessä, että keskittäminen kaikkien tekoälyasetuksen mukaisten tehtävien osalta olisi tehokkain vaihtoehto. Energiavirasto on kunnioittavasti ehdottanut lainvalmistelijoille harkittavaksi, että virastolle hallituksen esityksessä HE 46/2025 vp., hallituksen esitysluonnoksessa eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi ja hallituksen esitysluonnoksessa koskien kyberkestävyyssäädöstä (EU) 2024/2847 ehdotetut suuririskisten tekoälyjärjestelmien markkinavalvontaan ja testiympäristöön liittyvät tehtävät keskitettäisiin yhdelle valvovalle viranomaiselle sen sijaan, että tehtävät hajautettaisiin, ja osin osoitettaisiin myös Energiavirastolle. Toissijaisesti Energiavirasto on esittänyt harkittavaksi, että kyseiset Energiavirastolle ehdotetut tehtävät osoitettaisiin jo olemassa oleville markkinavalvontaviranomaisille.

Nurmi Simo
Energiavirasto

Koivula Minna
Energiavirasto